

Mai més!

Butlletí d'informació i comunicació de l'Amical de Mauthausen

i altres camps i de totes les víctimes del nazisme d'Espanya

Sumari

- 1 · Missatge del president i la nova junta.
- 2 · Enric Curià Gatus.
- 4 · Una llum en la foscor.
- 5 · Compra terrenys camp de Gusen.
 - Camp de Sachsenhausen.
- 6 · Protesta assassinat Stanislav Tomás.
 - La FIR compleix 70 anys.
- 7 · 90è aniversari de la proclamació de la República.
 - Premis Marcel·lí Garriga i Montserrat Roig.
 - Concurs projectes educatius sobre Holocaust.
 - Homenatge a José Rodríguez.
 - Ibn Gabirol.
 - Parador San Marcos de Lleó.
- 8 · Homenatge a Montauban.
 - Atacs als monuments.
- 10 · Activitats.
 - Comunitat Valenciana.
 - Múrcia.
- 11 · Fòrum Internacional de Malmö.
 - La "Cárcel Vieja" de Càceres.
- 12 · Memòria històrica i educació.
 - Camps de concentració i treballs forçats.
 - 5 de maig. Homenatges.
- 16 · Commemoracions del 76è aniversari dels alliberaments.
 - Mauthausen i Subcamps.
- 17 · Escrit en la memòria.
 - Lungitz/Katzdorf (Gusen III).
- 18 · Publicacions.
- 19 · Recordem a...
- 20 · Acròstic temàtic núm. 23.

© Amical de Mauthausen i altres camps de concentració nazis.

Sils, 1 baixos – 08002 Barcelona
Tel. 93 302 75 94

e-mail: info@amical-mauthausen.org

REDACCIÓ: Rosa Toran i Josep San Martín.

MAQUETACIÓ: Josep San Martín.

Dipòsit legal: B-14.608-2001

S'autoritza la reproducció de fragments citant-ne la procedència.

Missatge del president i la nova junta

Com ja vam indicar a la carta adreçada als socis el passat 22 de juliol, la nova Junta de l'Amical –sorgida de l'Assemblea General de Socis celebrada el passat dia 19 de juny– inicia el seu camí amb el compromís de continuar amb tots i cadascun dels projectes compromesos en l'actualitat. En aquests moments els estem analitzant per prendre les decisions que considerem més convenients per a la seva concreció en els propers mesos.

Cal reconèixer que la intensa vida de la nostra associació pot generar situacions contradictòries i la gestió dels múltiples fronts en els quals ens movem aporten dificultats en la gestió quotidiana. Que serveixi com a exemple la problemàtica desencadenada per la pandèmia que, a més de l'aïllament a què ens ha obligat, ha comportat la suspensió de nombroses activitats –com els viatges programats als camps en aquests dos últims anys– i ha afegit dificultats concretes com és la devolució de les quantitats avançades als viatgers particulars, estudiants i representants institucionals.

Tots i cadascun dels membres de la Junta han demostrat sobradament –fins i tot els que s'incorporen en aquesta etapa– la seva implicació en l'activitat quotidiana de la nostra associació i el compromís que vam adquirir no busca una altra finalitat que la de continuar treballant, mancomunant esforços, per preservar la memòria dels nostres deportats i deportades, quan definitivament s'ha apagat la seva veu, i per defensar els valors pels què tant van patir durant la seva deportació.

Un compromís que vol materialitzar-se, a més, en dos objectius que complementen els que estan vigents actualment: la revitalització de la nostra seu, com a lloc de trobada i de treball, i la potenciació de les Delegacions existents per adaptar-les a les diferents realitats de cadascun dels territoris.

També vam aprofitar l'ocasió per agrair molt sincerament la participació dels què van assistir a l'Assemblea ja sia de forma presencial o telemàticament, i independentment del vot que cada soci va emetre lliurement, no dubtem que tots ho van fer amb el millor desig per a la Amical. Com s'havia previst, després de les preceptives votacions sobre els informes de gestió i l'estat de tresoreria, es van aprovar els nous estatuts, amb algunes modificacions respecte als vigents.

Després de la celebració de l'Assemblea, el grup de treball que es va encarregar de la seva organització va dur a terme un nou recompte dels vots emesos telemàticament per esmenar alguns errors detectats en les hores posteriors, quedant definitivament els resultats de les diferents votacions com segueix:

VOTS	Acta 2019	Acta 2020	Informe gestió	Informe comptable	Reforma Estatuts	Nova Junta
Sí	102	102	103	92	89	76
No	0	1	1	1	2	25
Abst.	5	4	3	14	16	6
TOTAL	107	107	107	107	107	107

La nova Junta de l'Amical està formada pels membres següents:

- President d'Honor, Llibert Villar Piqué
- President, Joan Manuel Calvo Gascón
- Vicepresidenta i delegada a Madrid i al CIM, Concha Díaz Berzosa
- Secretari, Isidoro Teruel Manchón
- Tresorer, Alex Rigol Cuadra
- Secretaria d'Arxius i Publicacions, Rosa Toran Belver
- Delegat a Andalusia, Ángel del Río Sánchez

- Delegat al País Valencià, Adrián Blas Mínguez Anaya
- Delegat a l'Aragó i al CIM, Josep San Martín Boncompte
- Delegat al País Basc, Juan Francisco Murillo Díaz
- Delegats a Extremadura, José Hinojosa Duran i Antonio D. López Rodríguez
- Delegat a Múrcia, Pedro J. López Soler
- Delegada al CIS, Valerie Esparoner Claverie
- Delegada a Àustria, Birgit Pichler
- Delegat a Alemanya, Tomás Baidal Soliveres.

COL·LABORACIONS

La nostra estimada sòcia Mª Teresa Curià Casbas, des de Lleida, ens envia un relat detallat de la trajectòria del seu pare, assassinat a Gusen, així com la carta que li dedicà durant el seu viatge a Mauthausen a l'any 2012.

Enric Curià Gatius

Mª Teresa Curià Casbas (filla d'Enric Curià Gatius)

Enric Curià Gatius, va néixer el dia 15 de febrer de 1911 a Rosselló (Lleida). L'any 1932, l'Enric va lliurar-se del servei militar a causa d'una accidental cremada a la cara, quant era molt petit, com es pot veure en el seu únic retrat que es conserva, i va poder posar-se a treballar el 1 de setembre del mateix any, com a mecànic ajustador a la fàbrica J. Trepat de Tàrraga (especialitzada en maquinària agrícola). Allí va conèixer a la Paquita, la meva mare, que també treballava a Tàrraga, i es van casar el 31 de març de 1937.

El 8 de setembre de 1937 causà baixa a la fàbrica, com molts d'altres, al cridar-lo per a incorporar-se a l'exèrcit per a serveis auxiliars. Va acudir al lloc, però va tenir por de què el matessin i va fugir cap a Lleida a casa del seus pares.

El seu pare es va preocupar, ja que era una situació molt perillosa, i li va aconsellar que s'entregués, ja que així potser el perdonarien. Ell mateix el va acompanyar a lliurar-se a les autoritats militars a Gardeny, on va quedar detingut en un règim obert, a l'espera del seu trasllat a la presó de Montjuïc, com a desertor.

El 28 de gener de 1938 vaig néixer jo. Ell va tenir la gran sort d'estar-hi present, com així li escriu al seu germà Julio: "No et puc expressar l'emoció que vaig experimentar al tenir-la per primera vegada als meus aimants braços".

El dia 3 de febrer de 1938, 6 dies després del meu naixement, es traslladat a Barcelona al Castell de Montju-

ïc.

Durant l'estada a Montjuïc, escriu algunes cartes, fins a primers de juny de 1938 que al seu germà li retornen una targeta dient, "No se admite correspondencia".

A partir d'aquí no tinc la data de la seva sortida de Montjuïc, però en una carta que el seu germà (que

també estava al front), escriu a la família, amb data del 20 d'agost de 1938, diu que: "l'Enric està destinat a Ripoll a la 55 Divisió 178 Brigada Mixta. Estafeta de Correu de Campaña"; per tal que li poguessin escriure. Per tant, es de suposar, que cap a finals de juny de 1938, amb motiu de l'indult decretat per Negrín, a favor dels desertors (favor-càstig, a fi que complissin la seva pena), prioritzant la necessitat de reforçar les tropes republicanes, l'Enric va sortir de Montjuïc, i fou destinat a Ripoll.

Hi ha intercanvi epistolar entre l'Enric i la família fins a primers de gener de 1939.

La darrera carta enviada per la família porta data del 9 de gener de 1939. Aquesta carta ja no va rebre resposta per part seva.

Consta que, com la resta de les tropes republicanes, va passar a França a principis de febrer de 1939.

Des de l'exili de França va escriure varies cartes. La primera que conservo porta data del 15 d'agost de 1939, però no hi figura la localització. No obstant això, quan el seu germà Julio va iniciar la recerca de l'Enric pels anys seixanta, diu en una de les cartes que va enviar a diferents organismes, que després de passar a França va anar a parar, en primer lloc, al camp de Barcarès.

Única imatge que es conserva d'Enric Curià

Més tard seria traslladat al camp de Saint Cyprien, segons consta en una carta seva que guardo, datada el 9 de novembre de 1939, on ens dona la nova adreça.

De tot el que ve a continuació en tinc constància documental, que he buscat per diferents arxius.

La carta següent que conservo és del 25 de maig de 1940, que tampoc porta localització. La degué escriure des de Faulquemont, nord de França, formant part de les Companyes de Treballadors Estrangers (CTE).

Un mes després d'escriure aquesta última, va ser detingut pels alemanys a Delle, el dia 20 de juny de 1940. Després seria internat al Frontstalag 140, territori de Belfort amb el núm. 7494 i més tard serà traslladat al Stalag XI/B a Fallingbomel, amb el núm. de presoner 86557.

El 25 de gener de 1941 es lliurat a la Gestapo i el 27 del mateix mes és deportat a Mauthausen amb el núm. 5887. En aquest camp només hi va romandre 21 dies ja que el dia 17 de febrer va ser traslladat a Gusen on va ingressar amb el núm. 10154.

El 28 de gener de 1942 va morir a Gusen, segons consta a la fitxa de defunció, per "bronquitis aguda i xoc cardíac", però això no és més que encobrir una mort programada a força de l'extenuació de la feina esclava i en les condicions més inhumanes.

No vam saber res més de l'Enric, fins el 20 de març de 1961, al rebre una carta de la FEDIP, signada per Josep Ester, que ens comunicava la seva mort a Gusen.

Aquest va ser el resultat de les cartes que el seu germà Julio, el 1960, havia escrit tant al cònsol d'Espanya a París com a l'ambaixador d'Espanya a França, i la resposta havia estat que no tenien dades del parador de l'Enric.

Cal recordar que el règim franquista, tenia el llistat dels espanyols morts en els camps des de feia anys i ni això van saber fer: comunicar-ho a les famílies.

Després de la mort de la mare, en el meu primer viatge a Mauthausen amb l'Amical, el 2012, li vaig llegir aquesta *Carta al Pare*. Llavors, encara no havia començat la meua recerca, tan sols conservava 8 de les seves cartes.

Recordant el pare: Enric Curià Gatius

"Estimat DESERTOR. Aquest és el títol que he posat, a la recopilació de tots els teus documents, ja que aquesta va ser la causa del teu terrible calvari.

Avui, he pogut venir aquí, primerament per ACOM-PANYAR-TE, lluny en el temps i la distància, en aquella trista solitud d'indefensió i martiri. Llavors, no vam poder donar-te el més petit alleujament. Per això, t'ofereixo la meua veu per cridar amb tu als quatre vents el que, en silenci, vas haver de suportar. Aquí van culminar tots els teus patiments. (...)

M'agradarà EXPLICAR-TE allò que mai vas arribar a saber. Mira quines curioses coincidències tan emotives.

La MARE va néixer el 28-01-1916. Jo, el 28-01-1938. A tu et van executar el 28-01-1942.

Encara hi ha més. El 27-11-1976, a la MARE, li van

arribar uns diners, fruit del TEU SACRIFICI. (Una indemnització, així en diuen). Amb això, vam comprar un pis i, sense calcular-ho, l'estrenarem el dia de l'aniversari del vostre CASAMENT. Que et sembla?

Mª Teresa Curià a la col·locació de la Stolpersteine del seu pare a Lleida.

Totes aquestes coincidències, han estat sempre el signe que caminàvem junts en la vida.

La MARE, el dia 29, farà 2 anys que va morir. He tingut la gran sort d'estar al seu costat fins al darrer moment. TE L'HE CUIDAT el millor que he sabut.

Ara ja esteu junts. Jo soc la que encara resto aquí, esperant retrobar-me un dia amb vosaltres. Ho desitjo de veritat. Procuraré fer-me'n mereixedora. Però mentrestant, seguiu acompanyant-me.

Aquest és el petit homenatge que us puc oferir. Ja ho sé, mereixeu molt més.

He portat un grapat de terra de Lleida i Gardeny, per escampar-lo aquí, i me n'emportaré un altre per posar-lo al costat de les restes de la MARE i, una mica, per a mi.

Tant amb el recull de tots els teus documents, com en el fet de deixar aquí la meua veu, juntament amb l'intercanvi de terra i la gravació d'aquest record a la memòria, deixaré per tancat l'expedient. Aquesta ferida, oberta fa tant temps, i que tant va fer patir la MARE.

PARE, que aquest viatge sigui per a mi, d'ara en endavant, motiu de PAU i TRANQUILITAT, per haver pogut acomplir el meu deure. El TEU patiment, junt amb el de la MARE, són la meua causa."

(Mauthausen: 12 de maig de 2012).

El nostre estimat soci, Antoni Mascort Vert, que ens deixà el dia 13 del mes de juny, rememora la història del seu pare, el descobriment de la seva tràgica trajectòria i el seu final.

Una llum en la foscor

Antoni Mascort Vert

El meu pare, Joan Mascort i Rissech, va marxar a França el mes de gener de 1939, camí de l'exili, com milers de persones van fer a les acaballes de la Guerra Civil.

Després de passar pels camps d'Argelers, Agde, Sant Cebrià i Barcarès va anar a raure a la 115 companyia de treballadors. Poc després va caure presoner dels alemanys, a Saint-Dié, el 22 de juny de 1940, d'on el van traslladar a Estrasburg. El final de la seva peregrinació, però, no va acabar aquí; al contrari, allà s'iniciava el principi de la seva fi, ja que el 13 de desembre d'aquell any, junt amb prop d'un miler d'altres presoners, entrava al camp nazi de Mauthausen. Allà van deixar de considerar-lo una persona per passar a ser senzillament el número 5004; tres mesos més tard era traslladat al camp annex de Gusen, amb el número 11377, on va resistir fins el 14 de desembre d'aquell

1941. Allí es va acabar el seu camí de penes i d'enyorança, amb vexacions, fam, esgotament, misèria, esclavatge...

L'última notícia que ens va arribar d'ell va ser la seva darrera carta des d'Estrasburg. Fins l'any 1945 no ens vam assabentar de la seva mort. Com a resultat de les indagacions fetes per un familiar nostre de Barcelona, la Creu Roja Internacional, des de Ginebra, ens va adreçar una carta en què ens ho comunicava.

Què l'havia portat a aquella situació amb un final tan cruel?

Com la majoria de compatriotes era republicà i, per tant, un "roig". Vet aquí la seva culpa! Quan va marxar a l'exili, jo tenia quatre anys i només m'ha quedat un record borros del meu pare.

Durant la postguerra i mentre anava creixent, ningú del meu entorn m'explicava res; la meua mare només em repetia que el pare era un bon home, que no s'havia posat mai en res ni amb ningú i que en ser d'esquerres havia agafat por per les represàlies que podrien portar a terme els franquistes.

Van anar passant els anys i amb ells arrossegava un sentiment que, de tant en tant, m'assaltava; era una barreja d'una certa "culpa" de ser fill d'un "roig" –

mescla d'home dolent i de dimoni, segons ens els pintava el règim del dictador – i d'una por de descobrir, algun dia, que el meu pare no hagués estat com m'explicava la mare.

El 1976 un amic em va fer arribar una revista de Girona, de l'any anterior, en què hi havia un reportatge de la commemoració del 30è aniversari de l'alliberament del camp de Mauthausen, amb profusió de fotografies dels participants espanyols en els actes i en què destacava Joan Pagès, natural de Palamós, amb les seves explicacions a les preguntes del periodista.

Asseveracions com: "Els SS no es cansaven de repetir que a Mauthausen s'hi entrava per la porta i se'n sortia només per la xemeneia dels forns crematoris". O bé "La mort podia arribar d'infinítes maneres: per qualsevol de les malalties lògiques en aquelles condicions, o per penjament a l'entrada mateixa del crematori, injecció de benzina al cor, etc. D'altres formes de mort era llençar un presoner contra el reixat electrificat, o estimbant-lo muntanya avall."

Amb la lectura d'aquests i altres paràgrafs, als meus 41

anys vaig sentir una mena de sotragada interior que em va fer pensar en el malaurat destí del pare, i de tants d'altres, i em van entrar ganes de saber-ne més coses; inquietud que em va portar a contactar amb Joan Pagès, aquell mateix any 1976.

Va ser el primer company de deportació del pare que vaig conèixer i que va començar a posar llum en la foscor que durant tants anys em va envoltar."

Després d'una visita a Joan Pagès al seu pis de Barcelona, Antoni Mascort inicià una franca amistat amb ell i amb els deportats que conegué, l'any 1976, al dinar de germanor a Riells del Montseny, on hi va anar amb la seva esposa i el seu fill Joan. Des d'aleshores no defallí en la seva tasca d'esbrinar totes les referències a la trajectòria del pare i de contribuir en tots els actes on s'homenatjava els deportats, a Mauthausen, a les comarques gironines i al seu poble de Llagostera. L'any 2019 va ser distingit per l'Amical amb el diploma que deixava constància del seu llarg compromís dins l'associació, de la que tenia el carnet de soci núm. 53, expedit poc després de la legalització de l'associació, el 1978.

Joan Mascort amb el seu fill Antoni

Compra de gran part dels terrenys del camp de Gusen

Gusen era un camp satèl·lit del camp de concentració de Mauthausen, que va ser alliberat per les tropes nord-americanes el 5 de maig. Al voltant de 200.000 persones van ser empresonades a Mauthausen i els seus 49 subcamps, aproximadament la meitat de les quals no en van sobreviure. Només a Gusen, en el moment de l'alliberament havia al voltant de 20.000 presoners. En uns pocs anys allí van ser assassinades 35.000 persones.

Antiga trituradora de pedres del camp de Gusen

Si bé l'antic camp de concentració de Mauthausen va ser lliurat per les tropes soviètiques a la República d'Àustria el 1947 amb la condició que s'erigís un me-

morial, i des de llavors la commemoració s'ha concentrat en aquest lloc, Gusen havia estat cada vegada més oblidat. Actualment, només un petit memorial recorda les víctimes del camp que, fins i tot, va arribar a ser més gran que el camp principal de Mauthausen i tenia una taxa de mortalitat especialment alta.

Amb motiu del 75è aniversari de l'alliberament del camp de concentració de Mauthausen, el govern federal d'Àustria va decidir l'any passat iniciar negociacions amb els propietaris dels terrenys que ocupava el subcamp de Gusen.

Recentment, i després de llargues negociacions, el govern federal d'Àustria ha adquirit formalment una part significativa de l'antic camp satèl·lit de Gusen. Les parts adquirides són: l'entrada al sistema de túnels Bergkristall, a St. Georgen, dues casernes d'administració de les SS, la *Appellplatz* i la trituradora de pedres a Langenstein.

Els terrenys adquirits passaran en els pròxims anys a formar part del nou Memorial de Gusen, el disseny de projecte s'elaborarà juntament amb les parts interessades internacionals, nacionals i regionals sota el lideratge de l'Agència Federal Memorial Mauthausen i el Memorial de Mauthausen.

Des de l'Amical de Mauthausen i altres camps celebrem aquesta notícia que ha estat una de les reivindicacions per la qual hem estat batallant durant molts anys, especialment a través dels nostres delegats al Comitè Internacional de Mauthausen.

Camp de Sachsenhausen

La nostra delegada al CIS, Valerie Esparoner Claverie, ens fa saber les últimes novetats referides als projectes de remodelació del Memorial del camp.

Als darrers anys el nombre de visitants no ha parat d'augmentar, fet facilitat per la seva proximitat a Berlín, arribant a la xifra d'uns 700.000 cada any, amb una gran afluència d'autocars, fet que provoca queixes dels veïns de la zona pels sorolls i la contaminació.

Davant d'aquesta realitat, el Memorial del camp ha plantejat una remodelació del centre d'informació i canvis als llocs d'aparcament, amb l'encàrrec a un estudi d'arquitectura d'una nova planificació. En aquests moments estan en estudi tres opcions que van ser presentades pel director del Memorial en una reunió del Comitè Internacional, el mes de febrer. Actualment, en una reunió el 19 de juny, la majoria dels països van votar per la tercera alternativa; però, en una propera trobada prevista el dia 9 d'octubre, es votarà de forma definitiva després d'una visita "in situ" del camp.

A grans trets, aquesta solució inclou la construcció d'un aparcament per a autobusos davant l'entrada històrica del camp, assenyalant la ruta d'entrada dels presoners; i el desplaçament del centre de recepció de visitants a les antigues edificacions administratives dels SS, donant-los una reinterpretació com a lloc educatiu.

Protesta per l'assassinat de Stanislav Tomàs

El 28 de juny vam participar en la concentració convocada per les associacions gitanes i pel Consell Municipal del Poble Gitano de Barcelona per lliurar una carta al Cònsol de la República Txeca a la capital catalana, per tal que la fes arribar al president d'aquesta República, Milos Zeman.

L'escrit és una enèrgica protesta per l'assassinat de Stanislav Tomàs, un gitano de 46 anys, a mans de la policia a la ciutat de Teplice, perpetrat de la mateixa manera que contra George Floyd. Amb aquest acte s'ha fet sentir la veu dels 700.000 gitanos i gitanes que viuen a Espanya, reclamant justícia davant la gravetat del delictes, com a part d'una campanya internacional.

A l'acte es van sentir els parlaments de Ricard Valentí Gutiérrez, vicepresident del consell Municipal del Poble Gitano, i de Juan de Dios Ramírez Heredia. Reproduïm uns fragments de l'al·locució de Valentí:

"Sr. President, vam acudir a vostè amb la petició que es posi, ni que sigui uns segons, en el nostre lloc (...) Tingui la seguretat, senyor president, que els catorze milions de gitanos i gitanes que habitem el planeta som una gran família. I no hi ha diferència entre ser gitano nascut en el seu bell país, que haver-ho fet en qualsevol altra part del món. El dolor de la família de Stanislav és també el nostre dolor (...)"

L'al·locució insta amb fermesa a no amagar la veritat, a frenar informacions tendencioses que alliberin els culpables de qualsevol responsabilitat i en la què també s'afirma que no s'aturaran les accions fins que es faci justícia, amb denúncies davant les instàncies polítiques europees i davant les Nacions Unides.

La FIR (Fédération Internationale des Résistants) compleix 70 anys de la seva fundació

Al setembre es celebrarà una trobada a Berlín per aquesta commemoració, amb l'objectiu d'impulsar el moviment en pro de la memòria antifeixista i democràtica, al mateix temps que es convida a tots els adherits a realitzar trobades. L'Amical, membre de la FIR, junt amb d'altres associacions espanyoles i italianes, entre elles, l'ANPI, l'Associació d'Expresos Polítics del Franquisme de Catalunya i l'Amical de les Brigades Internacionals, organitzarà una trobada a Barcelona, en la qual retrem homenatge a la nostra estimada sòcia Delfina Tomàs, que va treballar durant anys com a secretària de la FIR a Viena.

Reproduïm fragments del missatge de la FIR "Memòria col·lectiva d'Europa", en el qual s'insisteix en la necessitat de la seva lluita permanent:

"Durant 70 anys, la Fédération Internationale des Résistants (FIR) - Association des Antifascistes ha estat l'organització paraigua internacional de totes les

forces antinazis en la tradició de la comunitat de coalició anti-Hitler, una expressió de la memòria col·lectiva de la resistència i la persecució i ha de seguir-ho sent en el futur (...)

Aviat, no quedarà en vida ningú de la generació fundadora, dels testimonis directes. Però el seu llegat s'ha de transmetre, perquè les seves tasques encara no s'han acabat. Per això fem una crida a les noves generacions – perquè segueix vigent en l'actualitat–: Uniu-vos a la comunitat de lluita d'associacions antifeixistes i de veterans. Assegureu la seva existència i el seu llegat. Mai més el feixisme! Mai més la guerra! (...)

Fem una crida a tots: Preservem la tradició, la memòria i la missió de la resistència Antifeixista. Conserveu la memòria de milions de víctimes del feixisme i de la guerra, víctimes dels

exterminis massius de jueus, eslaus, sinti i romanís. Transmeteu les lliçons de la història, perquè mai s'oblidin, perquè aquest mal mai torni a succeir".

90 anys de la proclamació de la Segona República

El 14 d'abril de 1931 s'iniciava el camí de la modernització del país basant-se en profundes transformacions de les estructures socials i polítiques, en un context mundial d'ascens dels feixismes. Les forces reaccionàries van desencadenar un violent cop d'estat que va derivar en una cruenta guerra, preludi del conflicte

entre els moviments democràtics i antifeixistes i el nazi-feixisme a tot el món. Recordem, una vegada més, la decisiva contribució al triomf dels rebels per part d'Itàlia, Alemanya i Portugal, i la generosa aportació dels Brigadistes Internacionals en la defensa de la República.

Premis Marcel·lí Garriga i Montserrat Roig

Després de les deliberacions dels jurats, han obtingut els premis a la millor fotografia **Rebeca Ling Milián** de l'INS Lluch i Rafecas de Vilanova i la Geltrú (Barcelona), amb la seva obra "Horror". El millor treball de creació literària a **Lucía Mercades Ortuño**, del CCE Virgen del Pasico, de Torre Pacheco (Múrcia).

Lliurament del premi Montserrat Roig a Lucía Mercades Ortuño

Homenatge a José Rodríguez Rodríguez

Veïns de Tijarafe (La Palma) i l'Ajuntament del municipi estan promovent conjuntament un homenatge a José Rodríguez Rodríguez, el tijarafero que durant la II República va presidir el Sindicat de *Torcedores de Tabac* de la Palma i que va morir al camp de concentració de Mauthausen. L'impulsor d'aquesta iniciativa,

Raúl Adán Aguilar Rodríguez, s'ha posat en contacte amb l'Amical, així com amb familiars i amics, per col·laborar en aquest reconeixement.

El regidor de Patrimoni Històric de l'Ajuntament de Tijarafe, José Policarpo Martín Cruz, és partidari de retre-li homenatge "en un lloc visible i accessible del municipi, en un enclavament que sigui habitualment visitat per veïns i turistes, amb la col·locació d'una placa informativa que recordi la seva vida".

Concurs projectes educatius sobre l'Holocaust

Organitzat pel Col·legi Joyfe (Madrid), per iniciativa del professor Jesús Chaparro, es va lliurar el premi, a la 5a edició, al projecte "Els elements de l'Holocaust", coordinat per les professores Amparo Cárcel i Mariló Martínez del Col·legi Martí Sorolla II (València). Van intervenir Ziva Szeinuk per la Comunitat Jueva de Madrid i Concha Díaz per l'Amical de Mauthausen, en un auditori ple d'estudiants que va acabar amb l'actuació musical del grup Versos del Pentagrama format per Rafa Mora i Moncho Otero.

Ibn Gabirol

El 21 d'abril, la FCJE (Federació de Comunitats Jueves d'Espanya) i l'Associació Ibn Gabirol van inaugurar les Jornades Internacionals al Museu Picasso de Màlaga amb motiu del mil·lenari del naixement d'aquest insigne poeta i filòsof jueu malagueny.

Parador de San Marcos a Lleó, lloc de memòria

Cristina Calandre Hoenigsfeld ens informa de l'acte d'homenatge realitzat el mes de juny a l'últim presoner supervivent del camp de concentració situat a l'ac-

tual Parador, que va tenir lloc el mes de juny. Van assistir-hi, entre altres personalitats, l'expresident José Luis Rodríguez Zapatero, el seu avi republicà hi va ser detingut i després afusellat. També patí entre aquells seus murs el pare de la Cristina Calandre, Luis Calandre Díaz, que en aquells dies tenia 18 anys, i el seu avi, l'eminent cardiòleg Luis Calandre Ibáñez.

Després d'anys pressionant, les entitats de memòria han aconseguit la instal·lació d'una placa, en un lloc poc visible, i fer-hi aquest petit homenatge. No obstant això, l'autora de l'article ho considera insuficient, ja que en ser un lloc amb un passat tan sinistre, no hauria de ser un hotel de luxe, ja que a la mateixa ciutat de Lleó hi ha edificis on instal·lar-lo; hauria de ser

un lloc de memòria de l'antifranquisme amb fotos, targetes, documentals; en fi una exposició o museu, en tota regla, per donar a conèixer un dels més cruels camps de concentració del franquisme, no només per les morts que hi tingueren lloc, sinó per l'adoctrinament que es dugué a terme en aquell lloc.

Homenatge als republicans espanyols a Montauban

Arran de l'homenatge del dia 15 de març a Montauban en presència del president francès Emmanuel Macron i del cap de govern espanyol Pedro Sánchez, Eloy Martínez Monegal, president de l'Association pour le Souvenir de l'Exil Républicain Espagnol en France (ASEREF), ha emès un comunicat en el qual es felicita per les paraules de Macron «No oblidarem mai els nombrosos republicans espanyols que es van unir a la Resistència francesa i

ens han permès romandre lliures», ja que el combat per la justícia, la veritat i el reconeixement dut a terme per les associacions memorialistes de descendents de republicans espanyols, comença a donar fruits.

No obstant això, altres dues demandes de les associacions no han estat ateses: el reconeixement de la part de

responsabilitat de França en la caiguda de la República espanyola a causa de la seva política de «no-intervenció», i la seva actitud indigna en l'acollida dels republicans el febrer de 1939, internats en els camps de concentració. En conseqüència, ASEREF no ha quedat completament satisfeta i crida a la unió de les associacions

per aconseguir l'objectiu de reconeixement, veritat i justícia i per continuar incansablement en el combat per la memòria dels seus avantpassats "que van lluitar i vessar la seva sang perquè els nostres països siguin lliures i en pau".

ATACS ALS MONUMENTS

ALMERIA

Reproduïm el comunicat "Oprobi i humiliació" de l'Amical davant l'atac ignominiós al monument d'Almeria:

"El dimarts 1 de juny, el programa de Canal Sur TV "Andalucía Directo" emetia una desfilada de models que s'estava celebrant a l'espai que ocupa el *Monument a la Tolerància*, erigit al Parc de les Almadrabillas en memòria dels deportats d'Almeria que van ser víctimes dels camps nazis. L'acte, convertit en notícia, es va divulgar per les xarxes i per diferents mitjans de comunicació.

És possible un oprobi i una humiliació més grans?

El conjunt escultòric denominat "Monument a la Tolerància", va ser inaugurat el 5 de maig de 1999. El monument amb el bosc de columnes en memòria de les 142 víctimes mortals d'Almeria, i la recreació de les escales de la pedrera de Mauthausen amb un deportat pujant una pedra de granit sobre la seva eskena, constitueix, avui dia, la gran referència andalusa de la deportació republicana als camps nazis. El 2011 la Junta d'Andalusia va declarar el monument com a

Lloc de la Memòria Històrica d'Andalusia, figura oficial amb la qual es pretén senyalitzar i protegir aquells

espais de gran significació memorialista que "representen un valor històric i simbòlic per al poble andalús i són essencials per a afermar la consciència d'identitat i cultura andalusa".

Cada 5 de maig, que es commemora l'alliberament del camp de Mauthausen, el lloc és escenari d'actes en memòria de totes les víctimes del nazisme amb representació

de les autoritats i grups municipals i d'altres entitats ciutadanes. Igualment, col·lectius gitanos, LGTBI i memorialistes han fet del monument un lloc de reivindicació dels drets humans i contra tot tipus de discriminació. A més, aquest espai cobra encara més simbolisme, per estar dipositades les cendres del deportat supervivent del camp de Mauthausen, Medalla d'Andalusia el 1999, veritable artífex i promotor del Monument i delegat a Andalusia de l'Amical de Mauthausen fins a la seva mort, el 2003, Antonio Muñoz Zamora.

El monument ha patit des que va ser inaugurat diferents actes de vandalització —de vegades de tall neonazi—, que suposen la prova més palmària de la ignomínia de determinades persones i/o col·lectius ignorants que la seva llibertat, fruit de llargues i dures lluites, es va assolir gràcies al compromís de gent com aquells deportats que es van enfrontar al feixisme i al nazisme des de la seva joventut, al preu de la seva vida i de l'esclavitud als camps nazis.

No obstant això, amb l'acte vergonyós de la recent

desfilada, s'han traspassat tots els límits, convertint l'espai memorial en un lloc banal de joia i mercadeig. Amb una total falta de respecte a les víctimes del nazisme, davant les quals només es poden pronunciar paraules de reconeixement; algú, des de la insensatesa més profunda, s'ha arroгат el dret d'atacar la seva memòria. "

Signaven aquest comunicat, Enric Garriga i Àngel de el Rio, president i delegat a Andalusia d'Amical de Mauthausen i altres camps.

MULA (Múrcia)

El periodista José Luis Piñero ens ha informat que el dia 25 abril ha estat enderrocat el monòlit amb una placa commemorativa a la plaça Santa Teresa Jornet, erigit el 2019 per l'ajuntament, en homenatge als sis veïns deportats i assassinats en el camp de concentració nazi de Mauthausen. Els fets, ocorreguts a plena llum del dia, han estat posats en coneixement de les

autoritats pertinents per investigar l'autoria d'aquest acte vandàlic contra la història i el patrimoni d'aquesta ciutat murciana.

TORRECAMPO (Córdoba)

El dia 26 de juny, després de la seva col·locació, va ser arrencada la Stolpersteine dedicada a Joan Romero al municipi de Torrecampo, una petita població del nord de la província de Còrdova. Acabaven d'homenatjar en el matí d'aquell dissabte a Juan Romero Romero, veí de la

localitat ja mort, i que va ser l'últim supervivent espanyol del camp de concentració nazi de Mauthausen.

Poc després, va ser arrencada la placa que l'homenatjava, una *Stolpersteine* o llamborda de memòria.

BENICARLÓ (Castelló)

El passat mes d'abril el monument d'aquesta ciutat va aparèixer amb aquestes pintades. L'ajuntament, després de tenir coneixement, a través de la nostra sòcia, Nathalie Serra, el va netejar i va canviar la placa.

MADRID

El monòlit a les Brigades Internacionals, instal·lat al jardí de Vicálvaro el novembre de 2017, va ser vandalitzat el diumenge 21 març amb esvàstiques pintades de color negre repartides per tota la superfície. L'incident, atribuït a elements de l'extrema dreta, ha estat reportat per diversos usuaris a la xarxa social Twitter i condemnat per les Joventuts Socialistes del districte. Hores més tard, veïns del lloc van procedir a netejar personalment les pintades. Aquest monument ja va ser atacat el gener de 2018, tot just uns mesos després de la seva inauguració, quan es va poder llegir el missatge '*Rojos asesinos*', acompanyat de simbologia nazi.

Comunitat Valenciana

Fuente la Reina (Castelló)

El 7 d'agost, a la sala de plens de l'ajuntament de Fuente la Reina el nostre delegat a la Comunitat Valenciana, Adrián Blas Mínguez, va participar a l'acte organitzat sobre la Memòria Històrica.

Acte a Alcora

tat i va ser la consellera de Participació, Transparència, Cooperació i Qualitat Democràtica, Rosa Pérez Garijo, l'encarregada de lliurar els mosaics als familiars, un dels quals va ser recollit per Blas Mínguez, per no haver pogut ser localitzada la família d'un dels deportats.

Vall de Cofrents-Aiora

El dia 14 de juliol en aquesta comarca valenciana es va retre homenatge a les vuit víctimes deportades dels municipis de Aiora, Cofrents i Cortes de Pallàs, acte durant el qual la consellera de Participació, Transparència, Cooperació i Qualitat Democràtica, Rosa Pérez Garijo, va fer lliurament dels mosaics als ajuntaments i familiars. A l'acte va assistir el nostre delegat a la Comunitat Valenciana, Adrián Blas Mínguez.

Ribera Alta

A la comarca de la Ribera Alta, el dia 28 de juliol la Generalitat valenciana va procedir al lliurament de mosaics de memòria dels deportats de la comarca. A l'acte va assistir el nostre delegat a la Comunitat Valenciana, Adrián Blas Mínguez.

Alcora

Adrián Blas Mínguez, el nostre delegat a València, ha assistit a Alcora al lliurament dels 15 mosaics en record dels deportats de la Comarca de l'Alcalatén. L'acte va tenir lloc a la Reial Fàbrica d'aquesta localitat

Múrcia

Murciàns deportats als camps nazis

Sota aquest títol s'ha realitzat un seguit d'activitats, coordinades per l'Arxiu General de la Regió de Múrcia, consistents en la inauguració d'una doble exposició sobre la deportació murciana a camps d'extermini nazis i la celebració de diversos col·loquis abordant aquesta temàtica.

El dia 28 de juny va tenir lloc la taula rodona virtual "Investigació, reivindicació i divulgació. El paper d'historiadors i associacions regionals en reconeixement als deportats", on van participar els membres de la «Xarxa Mai Més» murciana: Alfonso Cerón Aledo, Juan Martínez Acosta, Víctor Peñalver i Pedro Javier López Soler.

Librilla (Múrcia) honora a Mateo Marín i Andrés Rubio

Mateo Marín Núñez i Andrés Rubio Martínez seran recordats sempre a Librilla, el seu poble natal. El 16 de juliol es va inaugurar una placa en la seva memòria al jardí de *Nuestros Mayores* amb la presència dels seus familiars, l'alcalde Tomàs Baño i regidors de la Corporació municipal.

Mateo Marín i Andrés Rubio van ser víctimes dels camps de concentració nazis. Només Andrés va aconseguir sobreviure a Mauthausen.

Després del descobriment de la placa commemorativa, l'historiador Alfonso Cerón va oferir als assistents una

Inauguració de la placa a Librilla

conferència sobre el periple del espanyols als camps de concentració nazis i què els va passar amb els dos llibrills que els van par-tir.

De les dades recollides, i que es poden veure a l'exposició, tots dos van estar a l'exèrcit republicà a la Guerra d'Espanya i es van exiliar a França. Ambdós van estar a la Companyia de Treballadors Estrangers a la Línia Maginot, a França, fins que van ser capturats pels alemanys, moment en què els seus camins es separarien en anar a parar com a presoners en diferents *stalags* a Alemanya.

Tornarien a coincidir al camp de Mauthausen. Allí, Mateo Marín va estar-hi un any i 10 mesos i va ser traslladat a Gusen, després d'una operació del genoll que no devia guarir bé, ja que al camp de Gusen va

estar-hi un mes i vuit dies abans de morir. La causa oficial va ser 'deteriorament generalitzat del cos, debilitat cardiovascular'. Tenia 28 anys.

Per la seva banda, Andrés Rubio va estar a Mauthausen quatre anys i tres mesos al *Komando* de treball de

la cantina fins a l'alliberament, el 5 de maig de 1945. No obstant això, es desconeix què va ser de la seva vida després de sortir del camp de concentració, perquè no consta que tornés a Espanya.

Participació al Fòrum Internacional de Malmö

A Suècia se li ha confiat la presidència de l'Aliança Internacional per al Record de l'Holocaust (IHRA) – l'organització intergovernamental per promoure l'educació, la investigació i el record de l'Holocaust–, des l'1 de març de 2022 fins al 28 de febrer de 2023. Una prioritat central de la presidència sueca serà el seguiment del Fòrum internacional de Malmö sobre el record de l'Holocaust i la lluita contra l'antisemitisme que se celebrarà del 13 al 14 d'octubre de 2021, i del qual serà amfitrió el primer ministre suec, Pterfan Löfven.

Per iniciativa de l'ambaixadora d'Espanya a Suècia, Cristina Latorre, amb l'objectiu de participar en aquest Fòrum, es va desenvolupar un projecte preparat per l'artista Francesca Martí amb aportacions de l'ambaixada, l'Amical de Mauthausen, i el Centre Sefarad Israel. La representació es va dur a terme en col·laboració amb el Centre Cultural Jueu Judisk Kultur i Sverige, i van participar alumnes del Col·legi Jueu i membres de la comunitat jueva d'Estocolm, Concha Díaz, representant de la nostra associació, Esther Bendahan del Centre Sefarad Israel, la poetessa Marife Santiago Bolaños i l'artista Francesca Martí. L'enregistrament de la performance es va realitzar el 24 de maig al Museu d'Història de Estocolm –seu de

Gravació de la performance a Estocolm

el futur Museu Jueu i de l'Holocaust– i s'editarà un vídeo, que es presentarà i difondrà al Fòrum Internacional de Malmö, a càrrec del destacat fotògraf, col·laborador d'Ingmar Bergman, Bengt Wanselius.

La “Cárcel Vieja” de Càceres

El dia 25 de juny, en el marc de la campanya reivindicativa d'AMECECA per la «Creació d'un espai de memòria relacionat amb la repressió franquista, els drets humans i la pau, a l'edifici de l'antiga Presó Provincial de Càceres, AMECECA juntament a la Comuna, l'associació de presos i represaliats del franquisme han celebrat una taula rodona a la Biblioteca Pública de Càceres, amb la intervenció de Pablo Mayoral Rueda, pres polític en aquesta presó, i del nostre delegat a Extremadura i vicepresident d'AMECECA, José Hinojosa Durán.

Memòria històrica i educació

El *Encuentro Estatal de Colectivos de Memoria Histórica y de Víctimas del Franquismo* prossegueix amb la sèrie de taules rodones sobre la situació de les víctimes del franquisme i de la memòria històrica a l'Estat espanyol dedicant, una d'elles, el març 23, a la Memòria Històrica i l'Educació. Moderada per Tina Merino

Tena, presidenta d'AFAMEVVA i Directora de la revista de l'Associació Memòria Històrica i Democràtica del Baix Llobregat. Hi van intervenir diversos professors, Santiago Vega, Luis Botello, Cesar Layana i Marijó Nogués; Rosa Toran intervingué en representació de l'Amical.

Camps de concentració i treballs forçats

El *Encuentro Estatal de Colectivos de Memoria Histórica y de Víctimas del Franquismo* va organitzar el 26 de maig una taula rodona dedicada a Camps de concentració i Treballs forçats, moderada per Carlos Hernández, periodista i escriptor. Van intervenir Amaya Caunedo Domínguez, llicenciada en Història i

Antropologia Social i Cultural, Fernando Mendiola Gonzalo, professor d'Història Contemporània Pública de Navarra i director del Fons documental de la Memòria Històrica a Navarra, Rosa Maria Tarín Fos, néta de deportat a Mauthausen, i Adrián Blas Mínguez en representació de l'Amical.

5 DE MAIG: "Dia d'homenatge als espanyols deportats i morts en camps de concentració i a totes las víctimas espanyoles del nazisme"

Per segon any consecutiu el 5 de maig s'ha commemorat en nombrosos pobles i ciutats, fet que mostra el procés de consolidació d'aquesta data en record dels nostres deportats.

L'Amical, en els dies previs, va enviar una carta a tots els ajuntaments on s'erigeixen monuments o làpides, per recordar el significat de la commemoració i demanar la celebració d'actes en aquest sentit. Les respostes han mostrat nombroses iniciatives, un pas important perquè l'homenatge als republicans deportats s'estengui per tot el país i al llarg de tot el territori.

La crida a les celebracions locals anava acompanyada amb una proposta audiovisual, editada i coordinada per Juan Francisco Murillo, el nostre delegat al País Basc, mitjançant l'elaboració d'uns vídeos de petit format que van ser publicats a YouTube coincidint amb l'alliberament de Buchenwald, Bergen-Belsen, Sachsenhausen, Ravensbrück, Dachau i Mauthausen.

En alguns llocs, la col·locació de Stolpersteine ha format part dels actes d'homenatge.

Amb motiu de l'aniversari de l'alliberament dels camps, Joaquim Pisa va realitzar una entrevista a Joan M. Calvo per al diari digital "El Obrero" que es va publicar en dues parts els dies 5 i 6 de maig. En aquesta llarga entrevista, l'actual president de la nostra associació va repassar diversos temes referents tant a les polítiques d'extermini, a l'especificitat de la deportació dels republicans i la necessitat de mantenir la memòria de la deportació republicana. Es pot accedir al contingut de l'entrevista en el següent enllaç:

<https://elobrero.es/component/k2/66115-la-sociedad-espanyola-tiene-un-gran-desconocimiento-sobre-su-memoria-colectiva.html>

Almeria

Davant el monument en record i homenatge als depor-

tats als camps nazis, es va realitzar l'ofrena d'una corona de llorer amb la bandera d'Almeria, en la data del 5 de maig. L'alcalde ens va comunicar que, sent conscient de la importància que va representar la lluita de tants espanyols en defensa de la llibertat, la crisi sanitària no podia impedir aquest homenatge, però si condicionar-lo; en conseqüència, va ser un acte senzill, on van assistir l'alcalde i portaveus dels grups polítics municipals.

Amposta (Tarragona)

El 18 de juny es van instal·lar 10 Stolpersteine en record dels ampostins que van ser víctimes de la intolerància i l'odi de l'estat nacionalsocialista alemany i el franquisme.

Aranjuez (Madrid)

Gràcies a l'impuls de l'*Ateneo de Izquierdas*, s'ha retut homenatge als tretze deportats, dels quals només cinc van sobreviure. El 2016, per iniciativa de l'ajuntament i algunes associacions ciutadanes es va col·locar una placa de bronze en la façana principal de la Casa Consistorial, coincidint amb la commemoració del LXXI aniversari de l'alliberament del camp de Mauthausen. Aquest acte va anar precedit i va continuar amb altres actes, en els quals ha estat present l'Amical, a través de la nostra delegada a Madrid, Concha Díaz.

Barcelona

El 5 de maig es va realitzar un homenatge al monument situat al Parc de la Ciutadella, organitzat per l'Amical i l'Ajuntament de Barcelona, amb la participació d'un grup d'alumnes dels Instituts Francisco de Goya, Quatre Cantons i XXV^a Olimpíada, i l'assistència de diversos representants municipals i del Parlament de Catalunya. Els parlaments van anar a càrrec d'Alex Rigol, en nom de l'Amical, i de diferents alumnes d'aquests centres.

Belalcázar (Còrdova)

El 12 de juny s'han col·locat set Stolpersteine en record dels deportats d'aquesta localitat cordovesa. Es pot llegir més informació de l'acte al següent enllaç: <https://ayuntamientodebelcazar.blogspot.com/2021/06/homenaje-siete-belcazarenos.html?m=1>

Baix Llobregat (Barcelona)

Entre les diferents activitats realitzades en col·laboració entre la Xarxa Mai Més de l'Amical i la Xarxa de Memòria de la comarca, cal destacar:

-El dia 15 de maig, la presentació de la feina d'investigació de les persones deportades, a Olesa de Montserrat, a càrrec d'Isidoro Teruel i Joan Calvo, autors d'aquest treball.

-L'acte d'homenatge a les persones deportades d'aquesta comarca als camps de concentració nazis, realitzat el 16 de maig, al Parc Torreblanca de Sant Feliu de Llobregat, organitzat per la Xarxa de Memòria, constituïda al gener de 2020. Aquesta fou impulsada pel Consell Comarcal del Baix Llobregat i el Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, amb l'objectiu de ser un instrument de coordinació entre les entitats del territori.

-El cicle de cinema, Memòria, deportació i prevenció

del feixisme, els dies 14, 21 i 22 de maig al Cinebaix de Sant Feliu de Llobregat.

Extremadura

El Centre d'Educació de Persones Adultes de Càceres va celebrar la Primera Setmana en Homenatge i Record dels deportats extremenys als camps de concentració nazis, del 3 a el 7 de maig. Al llarg d'aquesta setmana es van organitzar diverses activitats com el muntatge de l'exposició "Republicans espanyols als camps nazis", la mostra d'un important repertori bibliogràfic sobre la deportació espanyola, el descobriment d'un fris de set metres que recull els noms dels més de 300 deportats extremenys o la conferència "Notes sobre la deportació espanyola i extremenya" per part del nostre delegat, José Hinojosa. Cal destacar també l'acte simbòlic celebrat el mateix 5 de maig, que va comptar amb una àmplia presència de la comunitat educativa d'aquest centre i diferents responsables institucionals. En aquest enllaç es pot llegir més informació dels actes:

<https://www.elperiodicoextremadura.com/caceres-local/2021/05/05/presos-3-592-4-619-51316318.html> o bé a <https://youtu.be/wbb7XRIAC8A>

D'altra banda, l'IES Al-Qázeres (Càceres) va muntar una altra còpia de l'exposició "Republicans espanyols als camps nazis", que va romandre en aquest centre educatiu de el 3 a l'14 de maig, sent visitada per bona part de l'alumnat i de professorat.

Fraga (Osca)

El dia 24 de maig es va celebrar a Fraga un acte en memòria dels deportats republicans i de totes les víctimes del nazisme d'Espanya, convocat pel grup municipal de Podemos i l'Amical de Mauthausen i altres camps a l'Aragó. L'acte va tenir lloc al costat del monument en

record dels deportats del Baix Cinca, situat al Parc de l'Estacada de Fraga. Un grup d'estudiants de l'IES Ramón J. Sender de Fraga van llegir el Jurament de Mauthausen i els noms dels deportats de la comarca del Baix Cinca. Va tancar l'acte Josep San Martín, delegat a Aragó de l'Amical de Mauthausen i altres camps.

Gijón

El 5 de maig, la regidora de Participació Ciutadana, Memòria Democràtica, Mercats i Consum, Sra. Salomé Díaz Toral, va realitzar una ofrena floral al monòlit que ret homenatge a les víctimes republicanes del nazisme, després de realitzar una visita i comprovar que es troba en perfecte estat de conservació.

Guadalajara

El 5 de maig es va inaugurar un monòlit instal·lat al *Parque de la Concordia* que ret homenatge als 129 deportats de Guadalajara als camps nazis durant la Segona Guerra Mundial. El monument s'ha col·locat en compliment de dues mocions presentades pel grup *Ahora Guadalajara* i aprovades per unanimitat a l'Ajuntament de Guadalajara i a la Diputació Provincial l'any 2018. Van intervenir a l'acte, Xulio García Bilbao, representant del Fòrum per la Memòria de Guadalajara i membre d'Amical de Mauthausen i altres

camps, José Luis Vega, president de la Diputació Provincial, i Alberto Rojo, alcalde de Guadalajara. A més, també hi han assistit el president de les Corts de Castella-La Mancha, Pablo Bellido, els senadors socialistes de la província, Riansares Serrano i Rafael Esteban; els portaveus de tots els grups polítics de l'Ajuntament i la Diputació i representants sindicals i familiars de les víctimes dels deportats.

Lleida

El dia 5 de maig, a Lleida, davant l'escultura "Fita" dedicada a la memòria dels lleidatans i les lleidatanes

deportats als camps nazis, va tenir lloc un acte de memòria a les víctimes espanyoles de la deportació i del nazisme. A l'acte, dues alumnes d'un Institut de Lleida van llegir el Jurament de Mauthausen i va haver-hi les intervencions de Joan Ramon Segura, del Grup de memòria de Centre Excursionista de Lleida, de Josep San Martín, en representació de l'Amical de Mauthausen, i de Miquel Pueyo, alcalde de Lleida.

També a Lleida, el dia 19 de maig es van instal·lar 10 noves Stolpersteine a altres tants lleidatans deportats als camps nazis. Les llambordes es van anar col·locant davant de l'últim domicili on va residir cada un dels deportats recordats. El grup d'assistents a l'acte va anar recorrent l'itinerari marcat a través dels carrers de la ciutat on es van anar col·locant les llambordes. Abans de finalitzar aquest recorregut va tenir lloc l'acte central del dia al Centre Cultural de l'Antic Mercat de Pla amb intervencions del representant del grup de memòria de Centre Excursionista de Lleida, Joan Ramon Segura, del representant de l'Amical de Mauthausen, Josep San Martín, de l'alcalde de Lleida, Miquel Pueyo, i de la consellera de Justícia, Ester Capella.

Madrid

La Secretaria d'Estat de Memòria Democràtica va organitzar a Madrid del 5 al 8 de maig una setmana d'homenatge als que van patir l'exili al nostre país.

El 5 de maig, l'acte es va celebrar davant el monòlit en homenatge als espanyols víctimes del nazisme, instal·lat als jardins de Nuevos Ministerios, i va ser presidit per la vicepresidenta primera Carmen Calvo, acompanyada del ministre de Transports, José Luis Ábalos, i del secretari d'Estat de Memòria Democràtica, Fernando Martínez. Després de la lectura del jurament de Mauthausen per part de l'escriptora Rosa Montero i de la realització de l'ofrena floral per part de la nostra associació i el govern, van intervenir Concha Díaz, vicepresidenta de la nostra associació i Carmen

Calvo. A l'acte van assistir també Isaac Benzaquen, President, i Carolina Aisen, directora de la Federació de les Comunitats Jueves d'Espanya, Miguel de Lucas, director del Centre Sefarad Israel, ambaixadors de França, Àustria, Alemanya, i Polònia; Pilar Nova, presidenta de l'associació de Descendents de l'Exili Espanyol, Arturo Peinado, president de la Federació Estatal de Fòrums per la Memòria, Almudena Asenjo, directora de la Fundació Largo Caballero; socis de l'Amical i familiars i amics dels deportats. Al final de l'acte es va interpretar "Els soldats del pantà" per part de la violinista Rocío Cabello.

El 7 de maig es van realitzar dos actes a l'Institut Cervantes de Madrid, als quals Concha Díaz va ser convidada com a representant de l'Amical. En el primer, Luis García Montero, director de l'Institut Cervantes, i Fernando Martínez, Secretari d'Estat de Memòria Democràtica, van presentar l'antologia "Memoria del Olvido. Poetas del exilio republicano español de 1939" de José Ramón López García, seguit d'una lectura de poemes pels actors Manuela Velasco i Pedro Casablanca. En el segon es va projectar l'espectacle "Exilio" del director Lalo García amb la participació de l'actor Alex Brendemundl i la guitarrista clàssica Nora Buschmann.

El 8 de maig, al cementiri de Fuencarral es va realitzar l'acte homenatge als exiliats espanyols que van lluitar per l'alliberament d'Europa, organitzat per l'associació Descendientes del Exilio Español, que invitó, com en anys anteriors, a Concha Díaz com a representant de l'Amical. Presentat per Germán Torres, van intervenir Pilar Nova Melle, presidenta de l'Associació Descendientes del Exilio Español, Julián García Vargas, ex-ministre de Defensa, María Carmen Oñate, ambaixadora de Mèxic, i Fernando Martínez López, secretari d'Estat de Memòria Democràtica i es van llegir poemes de Pedro Garfias, Celso Amieva i Carlos Olalla. A l'acabar l'acte els assistents es van dirigir a les plaques en memòria dels Brigadistes Internacionals, on en silenci es van dipositar clavells.

El mateix dia, a la Casa d'Amèrica i com a colofó dels actes, van tenir lloc concerts i intervencions, als quals també va assistir Concha Díaz com a representant de l'Amical. Presentat per la periodista Elena Sánchez, l'acte es va iniciar amb una peça musical a càrrec del trio Ensemble Maria de Pablos, va seguir amb les intervencions de l'historiador Nicolás Sánchez Albornoz, Veronique Salou, presidenta de l'Associació del 24 d'agost, Cuauhtémoc Cárdenas, fill de l'expresident Lázaro Cárdenas, Ernesto Casanova, president de l'Ateneu espanyol a Mèxic, Enric Farreny, president de l'Amicale des Anciens guerilleros Espagnols en France, i Pilar Nova, presidenta de l'associació de Descendientes del Exilio Español. La cloenda va ser realitzada per Carmen Calvo, seguida d'una lectura de textos d'autors de l'exili espanyol a càrrec de Manuel Rivas i Elvira Sastre.

Manlleu (Barcelona)

El 5 de maig als Jardins Can Puget es va inaugurar el "Espai Memorial Manlleuencs deportats a Mauthausen", per iniciativa de l'Ajuntament i el Museu del Ter.

Manresa (Barcelona)

El dia 13 de maig es van col·locar 4 Stolpersteine corresponents als deportats Antonio Meca Sánchez, Antoni Cano Martínez, Julià Commes Claros i Felipe Díaz Sada, els noms dels quals van ser proporcionats als historiadors responsables Quim Aloy i Jordi Pons per part de l'Amical de Mauthausen, fruit de la feina d'investigació coordinada per Joan M. Calvo amb la finalitat d'actualitzar les dades disponibles dels deportats republicans. Aquesta jornada va tenir continuïtat,

el passat 29 de juny, amb la visita a la capital del Bages de familiars del supervivent de Mauthausen Felipe Díaz Sada (Terrer-Saragossa, 1913) els quals van poder visitar el lloc on es va col·locar la Stolpersteine que recorda el seu pas per la ciutat on va residir exercint la seva tasca docent com a mestre, des de 1933 fins a la seva sortida cap a l'exili.

Santa Coloma de Gramenet (Barcelona)

El 5 de maig es va celebrar el ja tradicional homenatge als colomencs deportats, als jardins de al Museu Torre Balldovina, davant el monument obra de l'escultor local Miquel Compte, erigit el 1989. L'acte comptà amb la participació de joves de la ciutat integrats en el projecte Buchenwald i amb la interpretació musical a càrrec de l'alumnat de l'Escola Municipal de Música. A continuació, a la sala d'actes del museu, Enric Garriga va pronunciar una conferència.

Soria

El 8 de juny es van instal·lar 22 Stolpersteine a la plaça del Vergel, en record dels sorians deportats, fruit del conveni municipal *Soria Ciudad con Memoria* signat amb l'associació memorialista *Recuerdo y Dignidad* a l'agost de 2020.

L'esmentada plaça suma la deportació als camps nazis a les petjades de l'exili de Machado, símbol del de centenars de milers d'espanyols, convertint-se en un lloc de memòria, respecte i reflexió, que li atorguen les dues escultures i l'institut d'educació secundària dedicats al poeta.

El reconeixement es va dividir en dos actes, un matutí, amb la col·locació de les llosetes de la memòria per familiars, autoritats, alumnes de l'IES Antonio Machado, membres d'organitzacions i públic en general, mentre es donava lectura als noms i circumstàncies dels sorians deportats. L'acte va comptar amb l'assistència i intervencions de Fernando Martínez, secretari d'Estat de Memòria Democràtica, Carlos Martínez, alcalde de Sòria, Miguel Ángel Delgado, director de l'IES Antonio Machado, Concha Díaz, vicepresidenta d'Amical de Mauthausen, i Iván Aparicio, president de l'associació *Memoria y Dignidad*. L'acte vespertí d'homenatge va consistir en un recital de música i poesia.

Terrassa (Barcelona)

L'Ajuntament de Terrassa, en col·laboració amb l'Amical de Mauthausen i l'Espai de Memòria de la ciu-

tat, va organitzar un acte d'homenatge als 69 deportats locals davant la placa que els recorda i que va ser instal·lada a la capella del "Cementiri Vell" a l'abril del 2000, amb motiu de la celebració de l'assemblea anual de l'Amical. L'acte es va celebrar el 5 de maig, prenent la paraula l'alcalde Sr. Jordi Ballart i Joan M. Calvo, com a representant de la nostra associació; i va comptar amb la presència de familiars i nombroses persones que es van acostar a participar a l'acte, tot i les limitacions imposades per la pandèmia.

País Valencià

En diferents localitats i dates (6 de maig a Oriola, 7 de maig a Alacant, 8 de maig a Crevillent, 9 de maig a Monòver i Oriola) es van pronunciar conferències, es van representar obres de teatre i es va presentar el llibre d'Adrián Blas Mínguez *Valencianos y valencianas en los campos de concentración nazis*, i el de Guillem Llin i Ferran Díaz *De Monòver als camps de concentració nazis*, a Oriola i Monòver, respectivament.

Vinaròs (Castelló)

El dia 2 de juny va tenir lloc l'homenatge a les 36 persones de la comarca del Baix Maestrat, víctimes de la

deportació als camps nazis, amb el lliurament de 36 mosaics als representants dels diferents ajuntaments de les localitats de procedència de les víctimes, per a col·locar-los en un lloc visible. L'acte va formar part del projecte "Construint memòria" i va estar presidit per la consellera de Participació, Transparència, Cooperació i Qualitat Democràtica, Rosa Pérez Garijo, i l'alcalde de Vinaròs, Guillem Alsina, i va comptar amb la presència de diferents alcaldes i representants institucionals, a més de familiars i de l'Amical amb l'assistència del nostre delegat a la Comunitat, Adrián Blas Mínguez. Només tretze dels 36 deportats van aconseguir sobreviure i es va fer especial èmfasi en el cas d'Agustina Tomás Jurado, presonera als camps de Ravensbrück i Waldkirch, d'on va ser alliberada a finals d'abril de 1945.

Zamora

El Ple de l'Ajuntament de Zamora, el dia 26 de març, va acordar recuperar la memòria i la dignitat dels republicans zamorans deportats als camps nazis i els seus familiars, i va iniciar un procés que va culminar el 5 de maig amb la col·locació de 23 llambordes a la Plaça d'Alemanya. A l'acte van intervenir l'alcalde, Francisco

Guarido, el regidor Christoph Strieder, Eduardo Martín pel Fòrum per la Memòria, i es va procedir a la lectura de missatges de l'Amical de Mauthausen i altres camps, i de l'Amical de Dachau.

Mauthausen i els seus subcamps

Aquest any, novament a causa de la pandèmia del COVID-19, les cerimònies de la commemoració del 76è aniversari de l'alliberament de Mauthausen i els seus subcamps s'han vist alterades i ens han impedit realitzar el viatge que veníem fent anualment fins al 2019.

De totes maneres, aquest any s'ha pogut commemorar aquesta efemèride amb algunes presències respectant escrupolosament les normes COVID, que incloïen la impossibilitat pràctica de viatjar a Àustria. Per això, la gran majoria ens hem hagut d'acontentar amb assistir-hi des de la distància a través de les retransmissions per vídeo a YouTube o a la televisió austríaca, que van oferir la cerimònia en directe.

A la cerimònia de Mauthausen hi va poder assistir una delegació d'Espanya encapçalada per l'ambaixadora d'Espanya a Àustria, juntament amb la delegada de l'Amical de Mauthausen a Àustria, i membre de la nostra junta directiva, Birgit Pichler, que ens va representar als actes i va dipositar ofrenes florals davant el sarcòfag, a la *Appellplatz*, i el monument als republicans de Mauthausen. Els agraïm la seva presència que ens ha permès estar representats en un acte tan significatiu per a nosaltres.

Per suplir l'absència per les restriccions sanitàries, es va col·locar alguns panells en roll-ups amb fotografies de presoners de Mauthausen. Aquests roll-ups van es-

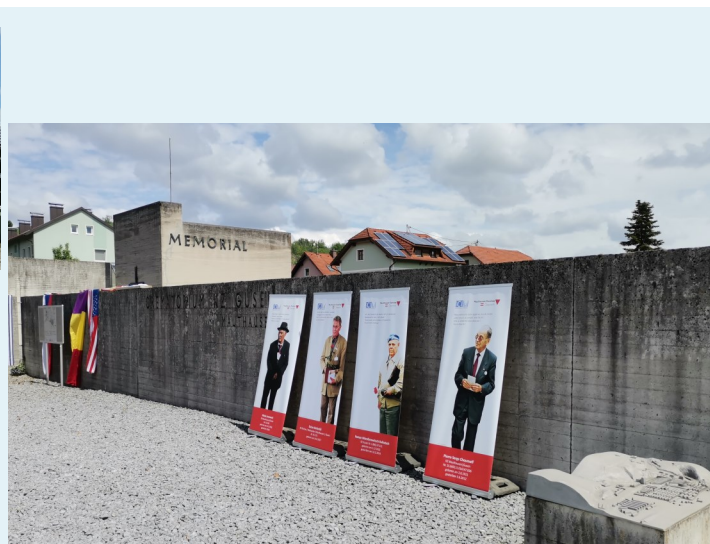

tar presents tant a Mauthausen com als actes de Gusen i Ebensee.

Gusen

En tots dos actes van assistir, en representació del CIM, Andreas i Tamara Baumgartner-Danilovic.

L'acte celebrat a Gusen, retransmès també per Youtube, va comptar també amb una breu intervenció gravada de Josep San Martín, representant d'Espanya en el Comitè Internacional de Mauthausen (CIM).

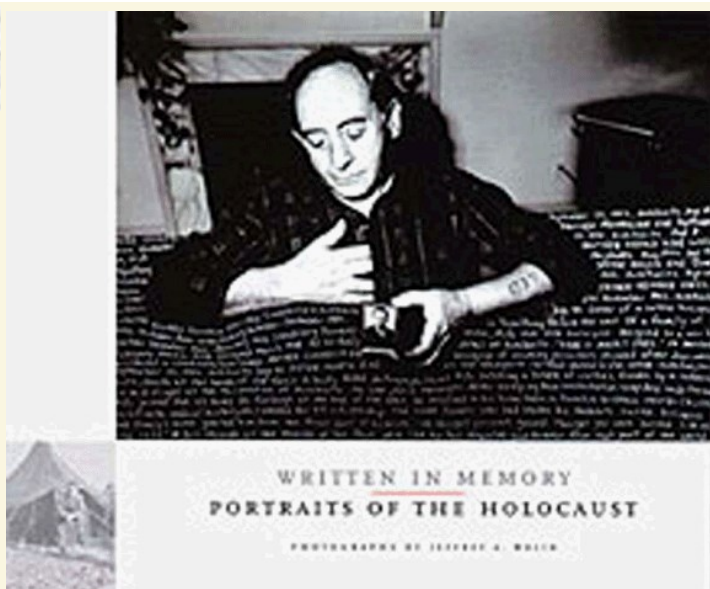
Memorial de Gusen

Escrit en la memòria

S'ha exposat a Mauthausen, sota el títol "Escrit en la memòria", un cicle en el qual Jeffrey A. Wolin va fotografiar a desenes de supervivents de l'Holocaust. En aquest cas es tracta de 22 retrats de supervivents de l'Holocaust realitzats per l'artista nord-americà, professor emèrit de fotografia a la Universitat d'Indiana. Els treballs s'han mostrat en més de 100 exposicions als Estats Units i Europa.

Les imatges són plenes de vida i, encara que el patiment s'intueix, no passa a primer pla. Exemple d'això és el retrat d'Henry Werdinger, deportat del camp de Plaszow a Polònia i traslladat a Mauthausen l'agost del 1944, on va treballar al subcamp de Linz III a la fàbrica de Hermann Göring fins al seu alliberament el maig de 1945.

El treball de Wolin dona testimoni de la força de l'individu, així com de l'enginy i la resistència dels super-

vivents de l'Holocaust, dels quals tots podem aprendre una important lliçó d'humanitat.

El Memorial de Mauthausen mostrarà les fotografies fins a finals d'octubre.

Lungitz / Katzdorf (Gusen III)

El 4 de maig va tenir lloc una cerimònia a Lungitz a la qual van estar convidats els ambaixadors de França, Itàlia, Espanya, Polònia i Luxemburg, per donar un darrer estatge digne a les persones assassinades a Gusen I i Gusen II. A la cerimònia va assistir també el ministre de l'Interior d'Àustria, Karl Nehammer.

Lungitz (també conegut com a Gusen III) era només un petit subcamp amb relativament pocs presoners. No hi va haver marxes d'evacuació des d'allí, ja que el camp està a pocs quilòmetres de Gusen / Mauthausen. El descobriment de les restes humanes trobades en aquest lloc són d'un nombre molt més gran que el de les persones empresonades a Lungitz o que hi van mo-

rir. Segons la interpretació del CIM (si la ubicació és correcta) l'extensió de les cendres trobades allí ascendeix a almenys a les restes d'entre 20 a 30.000 persones, és a dir, gairebé tots els morts dels camps de concentració de Gusen I i II. És segur que entre aquestes cendres s'hi troben moltes de les víctimes espanyoles i dels països que van estar representats a l'acte. Segons les últimes investigacions de la nostra associació, en el

complex Gusen van ser assassinats 3.897 espanyols. Cal suposar que aquestes cendres van ser extretes del crematori de Gusen I i enterrades allí. Des d'aquest punt de vista es pot suposar que tota nacionalitat que tingui víctimes a Gusen pot considerar a Lungitz com el cementiri de víctimes més gran de tot el complex de Mauthausen.

PUBLICACIONS

Un republicano español. Muerto a los 20 años

El 20 de maig es va presentar el còmic *Un republicano español. Muerto a los 20 años* (Ed. Alda Talent), de Philippe Guillen, a la Biblioteca Horta-Can Mariner (Barcelona) amb la presència de l'autor; de Joan, d'Alda-Talent, l'editorial que ha dut a terme la publicació, i de Joan M. Calvo qui va emmarcar el context històric del protagonista del còmic: un soldat republicà que va viure els esdeveniments de l'episodi bèl·lic conegut com la *Borsa de Bielsa* i que va acabar els seus dies al camp de concentració de Septfonds. Philip-

pe Guillén va explicar el procés d'investigació que el va portar a descobrir, abandonats en un arxiu local, nombrosos objectes i cartes personals del grup d'espanyols morts en aquell camp, d'aquesta manera sorgí el motiu inspirador d'aquesta història gràfica. L'edició del còmic ha estat possible gràcies a la col·laboració d'Amical de Mauthausen i altres camps amb l'associació "La Borsa de Bielsa", integrants de la Plataforma d'Associacions memorialistes d'Aragó (PAMA).

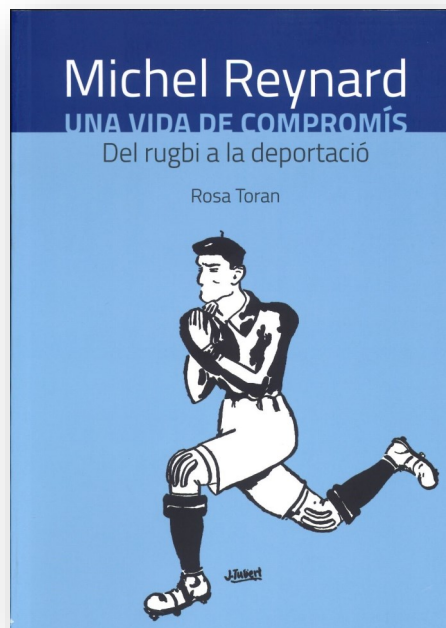
Michel Reynard, una vida de compromís. Del rugbi a la deportació

El llibre *Michel Reynard, una vida de compromís. Del rugbi a la deportació*, escrit per Rosa Toran, es va presentar a la Biblioteca Jordi Rubió Balaguer, de Sant Boi de Llobregat, el 22 d'abril, amb la presència de l'alcalde Lluïsa Morret, la regidora Alba Martínez, el president de la

detenció que el va portar a ser deportat i a morir al camp de Buchenwald.

Paral·lelament es va inaugurar l'exposició itinerant "Michel Reynard, una vida de compromís. De el rugbi a la deportació (1890-1944)", amb dibuixos de Raquel Gu, que es va poder visitar fins el mes de juliol a la Biblioteca Jordi Rubió Balaguer i a la UES.

Unió Esportiva Santboiana, Miquel Martínez, el secretari de l'Amical, Isidoro Teruel, i Rosa Toran. L'obra, de caràcter biogràfic, narra la trajectòria de Reynard, des dels seus orígens francesos, fins a la seva arribada a Catalunya, on es va convertir en impulsor i notori jugador de rugbi; gran defensor de l'esport amateur i compromès amb la República, va haver de partir cap a l'exili, on es va implicar en les xarxes de resistència contra l'ocupant alemany, fins a la seva

L'horitzó del mar de Buchenwald

Enric Garriga, president de l'Amical durant els últims vuit anys, ha publicat l'obra *L'horitzó del mar de Buchenwald* (El cep i la nansa Edicions, 2021), que recull les seves impressions i experiències a partir de les seves visites al camp de Buchenwald, on va ser deportat el seu pare, Marcel·lí Garriga Cristià, i el seu treball dins de la associació. La presentació del llibre va tenir lloc el dia 22 d'abril al Museu del Ferrocarril de Vilanova i la Geltrú.

Totes aquestes publicacions es poden adquirir a l'Amical.

Recordem a...

Josep Almudéver Mateu

El 23 de maig, als 101 anys, va morir Josep Almudéver, un dels últims brigadistes. Nascut a Marsella, era fill d'immigrants espanyols i va estar estretament vinculat amb el nostre país, des del seu allistament voluntari, als 16 anys, en les columnes que van combatre als insurgents. Després de la seva repatriació forçada, va tornar a València per continuar la lluita, però va acabar presoner al camp de concentració d'Albatera. Va col·laborar activament en la lluita guerrillera des de 1944 a 1947 a l'Agrupació guerrillera de Llevant i Aragó, fins que es va veure obligat a refugiar-se a França. Homenatjat a València, era el president Honorari de la Junta Directiva de la Coordinadora d'Associacions Memorialistes del País Valencià.

Alfonso Herruzo Nalda, va morir a l'abril del 2020. Era el soci núm. 1212.

Antonio Hilario Mateu, soci núm. 476, que va morir el 2021. Era fill del deportat a Mauthausen Antonio Hilario Granelles.

Antoni Mascort Vert, soci núm. 53, fill del deportat Joan Mascort Rissech, va morir el 13 de juny de 2021.

Josefina Ribas Flori, sòcia núm. 755, filla del deportat Lluís Ribas, que va morir el setembre del 2020.

María Perea, va morir a Hendaya a finals de juliol. Viuda del deportat Luís Perea Bustos, supervivent de Mauthausen. Fou una gran lluitadora compromesa per la llibertat.

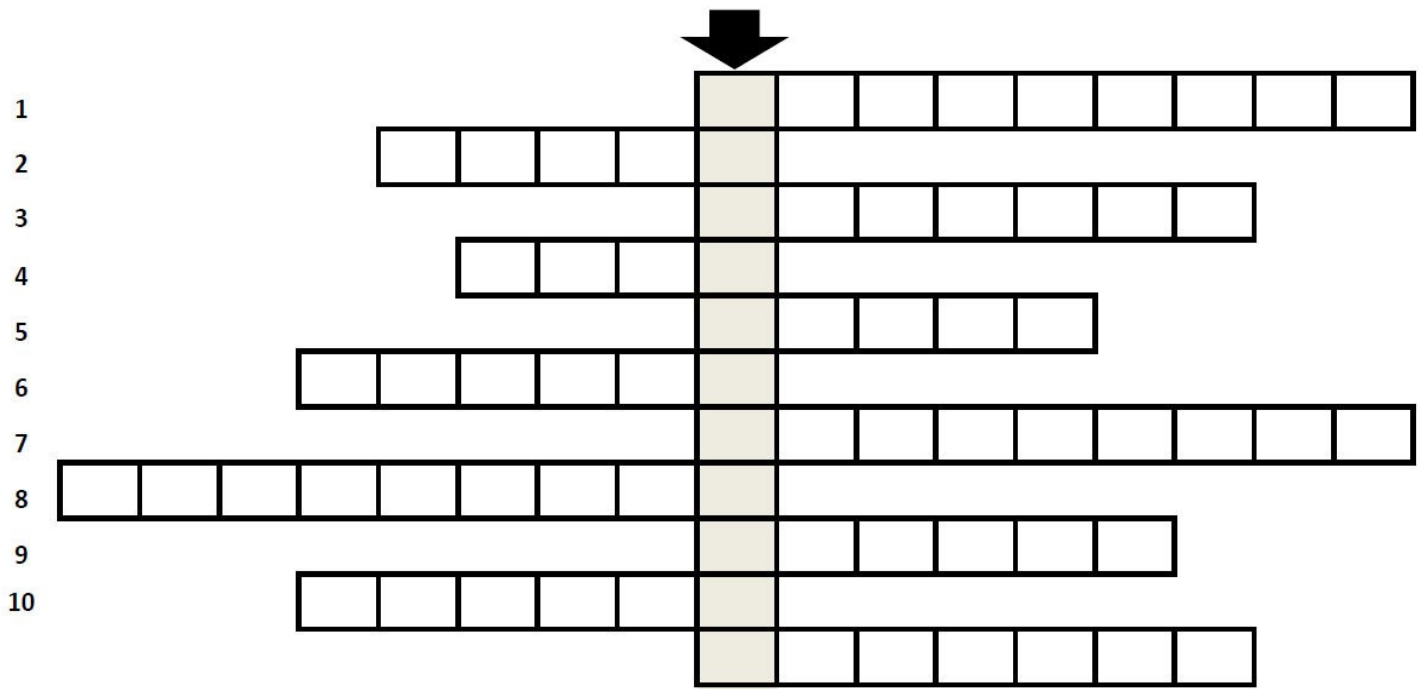

Luis Perea, acompanyat de la seva esposa María i la seva filla Pilar

Angelines Cano, viuda del deportat Salvador Benítez, sòcia núm. 844, ha mort aquest any 2021.

Acròstic temàtic núm. 23

David Domènech

Situa correctament en horitzontal totes les definicions i descobriràs, en la línia vertical, el nom d'un camp exclusivament per a dones, situat a uns 90 Km de Berlín.

HORITZONTALS

- 1.- Persona que se ve en la necesidad de buscar asilo fuera de su propio país.
- 2.- Príncipe y tío del emperador Hirohito, fue comandante de las tropas japonesas en el asalto y masacre de Nankín.
- 3.- Color del distintivo triangular de identificación de los testigos de Jehová.
- 4.- Uno de los tipos de inyecciones que aplicaban a los deportados para matarlos.
- 5.- Número de la compañía que fue la primera en entrar en París y que estaba formada por republicanos españoles.
- 6.- Soldados del ejército francés reclutados generalmente entre las poblaciones indígenas de Argel, Túnez y Marruecos. Lucharon con la Francia Libre durante la II Guerra Mundial.
- 7.- Correa cruzada por el pecho que sirve para colgar un arma.
- 8.- Base naval británica que dotaron con armas anti-aéreas en la II Guerra Mundial en la Península Ibérica.
- 9.- Composición de la bomba atómica lanzada sobre Hiroshima.
- 10.- Ciudad canadiense donde se celebraron dos reuniones de los aliados en agosto de 1943 y en septiembre de 1944.
- 11.- Fue un país con minas de uranio de donde salió el mineral que permitió construir la bomba de Hiroshima, en la actualidad es una provincia de la República Democrática del Congo.

Solució al núm. 23

HORITZONTALS: 1.- Refugiado 2.- Asaka 3.- Violeta 4.- Aire 5.- Nueve 6.- Spahis 7.- Bandidera 8.- Gibraltar 9.- Uranio 10.- Québec 11.- Katanga
VERTICAL: Ravensbruck